

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2014 m. gruodžio 18 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija — 19 straipsnio 2 dalis ir 47 straipsnis — Direktyva 2004/83/EB — Būtiniausi pabėgėlių statuso ar papildomos apsaugos statuso suteikimo standartai — Papildomą apsaugą galintis gauti asmuo — 15 straipsnio b dalis — Prašytojo kankinimas, nežmoniškas ar žeminantis elgesys arba baudimas jo kilmės šalyje — 3 straipsnis — Palankesni standartai — Sunkia liga sergantis prašytojas — Tinkamo gydymo nebuvimas kilmės šalyje — Direktyva 2008/115/EB — Neteisėtai šalyje esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimas — 13 straipsnis — Stabdomąjį poveikį turinti teisminė teisių gynimo priemonė — 14 straipsnis — Garantijos laukiant grąžinimo — Būtiniausi poreikiai“

Byloje C-562/13

dėl *Cour du travail de Bruxelles* (Belgija) 2013 m. spalio 25 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2013 m. spalio 31 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve

prieš

Moussa Abdida

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, pirmininko pavaduotojas K. Lenaerts, kolegijų pirmininkai M. Ilešič, L. Bay Larsen (pranešėjas), T. von Danwitz, J.-C. Bonichot ir K. Jürimäe, teisėjai A. Rosas, E. Juhász, A. Arabadžiev, C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, M. Berger ir A. Prechal,

generalinis advokatas Y. Bot,

posėdžio sekretorius V. Tourrès, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2014 m. birželio 24 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve*, atstovaujamo advokato V. Vander Geeten,
- M. Abdida, atstovaujamo advokato O. Stein,

* Proceso kalba: prancūzų.

- Belgijos vyriausybės, atstovaujamos C. Pochet ir T. Materne, padedamų advokatų J.-J. Masquelin, D. Matray, J. Matray, C. Piront ir N. Schynts,
  - Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos F.-X. Bréchet ir D. Colas,
  - Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos baristerio C. Banner,
  - Europos Komisijos, atstovaujamos M. Condou-Durande ir R. Troosters,
- susipažinęs su 2014 m. rugsėjo 4 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. sausio 27 d. Tarybos direktyvos 2003/9/EB, nustatančios minimalias normas dėl prieglobsčio prašytojų priėmimo (OL L 31, p. 18; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 101), 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtinausių standartų (OL L 304, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 7 t., p. 96 ir klaidų ištaisymai OL L 204, 2005, p. 24 ir OL L 278, 2011, p. 13), 2005 m. gruodžio 1 d. Tarybos direktyvos 2005/85/EB, nustatančios būtinausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse (OL L 326, p. 13 ir klaidų ištaisymas OL L 236, 2006, p. 36), taip pat dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 1–4 straipsnių, 19 straipsnio 2 dalies, 20, 21 ir 47 straipsnių išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve* (toliau – CPAS) ir Nigerio piliečio M. Abdida ginčą dėl šios institucijos priimto sprendimo nutraukti jam teikiamą socialinę paramą.

Teisinis pagrindas

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija

- 3 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 3 straipsnyje „Kankinimo uždraudimas“ numatyta:

„Niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį elgesį arba būti taip baudžiamas.“
- 4 Šios konvencijos 13 straipsnyje nustatyta:

„Kiekvienas, kurio teisės ir laisvės, pripažintos šioje Konvencijoje, yra pažeistos, turi teisę pasinaudoti veiksminga teisinės gynybos priemone kreipdamasis į valstybės instituciją, nepriklausomai nuo to, ar tą pažeidimą padarė asmenys, eidami savo oficialias pareigas.“

Sąjungos teisė

Direktyva 2003/9

- 5 Pagal Direktyvos 2003/9 3 straipsnį „Taikymo sritis“:

„1. Ši direktyva taikoma visiems trečiųjų šalių piliečiams ir asmenims be pilietybės, pateikusiems prašymą dėl prieglobsčio prie valstybės narės sienos arba jos teritorijoje, tol, kol jiems leidžiama likti teritorijoje kaip prieglobsčio prašytojams <...>

<...>

4. Valstybės narės gali nuspręsti taikyti šią direktyvą, priimdamos sprendimus dėl kitokios apsaugos, nei išplaukiančios iš [Ženevoje 1951 m. liepos 28 d. pasirašytos Konvencijos dėl pabėgėlių statuso (Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys, 1954, Nr. 2545, 189 tomas, p. 150)], trečiųjų šalių piliečiams arba asmenims be pilietybės, kurie nepripažinti pabėgėliais.“

Direktyva 2004/83

- 6 Direktyvos 2004/83 1 straipsnyje „Tikslas ir taikymo sritis“ numatyta:

„Šios direktyvos tikslas – nustatyti būtiniausius trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, ir suteikiamos apsaugos pobūdžio [turinio] standartus.“

- 7 Šios direktyvos 2 straipsnio c, e ir g punktuose numatyta:

„Šioje direktyvoje:

<...>

c) „pabėgėlis“ – trečiosios šalies pilietis, kuris dėl pagrįstos persekiojimo dėl rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo tam tikrai socialinei grupei baimės yra ne savo pilietybės šalyje ir negali arba dėl tokios baimės nepageidauja atsiduoti tos šalies globai [pasinaudoti tos šalies apsauga] <...>

<...>

e) „papildomą apsaugą galintis gauti asmuo“ – tai trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės, kuris negali būti laikomas pabėgėliu, tačiau apie kurį pagrįstai galima manyti, kad jei jis arba ji būtų gražintas (-a) į savo kilmės šalį, arba asmens be pilietybės atveju – į jo arba jos gyventą šalį, jam arba jai iškiltų realus pavojus patirti 15 straipsnyje apibrėžtus smurtinius veiksmus [apibrėžtą didelę žalą], <...> ir kuris arba kuri negali arba dėl tokio pavojaus nepageidauja pasinaudoti tos šalies apsauga;

<...>

g) „tarptautinės apsaugos prašymas“ – tai trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės pateiktas prašymas dėl valstybės narės apsaugos, kuris arba kuri, kaip galima suprasti, siekia pabėgėlio statuso arba papildomos apsaugos statuso ir kuris arba kuri aiškiai neprašo kitokios rūšies apsaugos, kuri nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį ir kurios galima prašyti atskirai.“

8 Pagal tos pačios direktyvos 3 straipsnį:

„Valstybės narės gali nustatyti arba išlaikyti palankesnius standartus, nustatant kuris asmuo gali būti laikomas pabėgėliu ar papildomą apsaugą galinčiu gauti asmeniu, taip pat ir nustatant tarptautinės apsaugos pobūdį [turinį], jei tie standartai neprieštarauja šios direktyvos nuostatoms.“

9 Direktyvos 2004/83 V skyriaus „Papildomos apsaugos reikalavimai“ 15 straipsnyje „Smurto veiksmai [didelė žala]“ nustatyta:

„Smurto veiksmus [Didelę žalą] sudaro:

- a) mirties bausmė ar egzekucija arba
- b) prašytojo kankinimas, nežmoniškas ar žeminantis elgesys arba baudimas kilmės šalyje, arba
- c) rimta ir asmeninė grėsmė civilio gyvybei ar asmeniui dėl neapgalvoto [nesirenkamojo] smurto tarptautinio ar vidaus ginkluoto konflikto metu.“

Direktyva 2005/85

10 Direktyvos 2005/85 3 straipsnis „Taikymo sritis“ suformuluotas taip:

„1. Ši direktyva taikoma visiems prieglobsčio prašymams, pateiktiems valstybių narių teritorijoje, įskaitant pasienį arba tranzitines zonas, bei pabėgėlio statuso panaikinimui.

<...>

3. Kai valstybės narės taiko arba įveda procedūrą, pagal kurią prieglobsčio prašymai nagrinėjami kaip [1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašyta] Konvencija [dėl pabėgėlių statuso] grindžiami prašymai ir kaip kitokios tarptautinės apsaugos, suteikiamos Direktyvos 2004/83/EB 15 straipsnyje apibrėžtais atvejais, prašymai, procedūros metu jos taiko šią direktyvą.

4. Be to, valstybės narės gali nuspręsti taikyti šią direktyvą procedūroms, taikomoms sprendžiant dėl kitokios tarptautinės apsaugos prašymų.“

Direktyva 2008/115/EB

11 Pagal 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, p. 98) 2 ir 12 konstatuojamąsias dalis:

„(2) 2004 m. lapkričio 4 ir 5 d. Briuselio Europos Vadovų Taryba paragino suformuoti efektyvią išsiuntimo ir repatriacijos politiką, pagrįstą bendrais standartais, siekiant, kad su grąžintiniais asmenimis būtų elgiamasi žmoniškai ir kad būtų gerbiamos jų pagrindinės teisės ir orumas.

<...>

(12) Turėtų būti atsižvelgta į nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių, kurie dar negali būti išsiusti, padėtį. Jų minimalių poreikių tenkinimo sąlygos turėtų būti apibrėžtos pagal nacionalinės teisės aktus. <...>“

12 Šios direktyvos 3 straipsnio 4 punkte nustatyta:

„Šioje direktyvoje:

<...>

4) „sprendimas grąžinti“ – administracinis ar teismo sprendimas ar aktas, kuriuo konstatuojama arba paskelbiama, kad trečiosios šalies piliečio buvimas yra neteisėtas, ir nustatoma ar nurodoma prievolė grįžti.“

13 Pagal tos pačios direktyvos 5 straipsnį:

„Valstybės narės, įgyvendindamos šią direktyvą, tinkamai atsižvelgia į:

<...>

c) atitinkamo trečiosios šalies piliečio sveikatos būklę,
ir laikosi negrąžinimo principo.“

14 Direktyvos 2008/115 9 straipsnio „Išsiuntimo atidėjimas“ 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės atideda išsiuntimą:

- a) tuo atveju, jei jis pažeistų negrąžinimo principą, arba
- b) tol, kol nesuteikiamas sustabdymas pagal 13 straipsnio 2 dalį [kol galioja pagal 13 straipsnio 2 dalį suteikto sustabdymo pasekmės].“

15 Minėtos direktyvos 12 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Sprendimai grąžinti ir, jei tokie priimti, sprendimai uždrausti atvykti bei sprendimai dėl išsiuntimo priimami raštu pateikiant faktines ir teises priežastis, taip pat informaciją apie galimas teises gynimo priemones.

<...>“

16 Tos pačios direktyvos 13 straipsnio 1 ir 2 dalyse įtvirtinta:

„1. Atitinkamam trečiosios šalies piliečiui suteikiama veiksminga teisių gynimo priemonė siekiant apskųsti ar peržiūrėti sprendimus, susijusius su grąžinimu, kaip nurodyta 12 straipsnio 1 dalyje, kompetentingame teisme arba kitoje administracinėje institucijoje ar kompetentingoje įstaigoje, sudarytoje iš narių, kurie yra nešališki ir naudojami nepriklausomumo apsaugos priemonėmis.

2. 1 dalyje minėta institucija ar įstaiga turi įgaliojimus peržiūrėti sprendimus, susijusius su grąžinimu, kaip nurodyta 12 straipsnio 1 dalyje, įskaitant galimybę laikinai sustabdyti jų vykdymą, išskyrus atvejus, kai laikinas sustabdymas jau taikomas pagal nacionalinės teisės aktus.“

17 Direktyvos 2008/115 14 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Valstybės narės užtikrina, išskyrus atvejus, kuriems taikomi 16 ir 17 straipsniai, kad trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu, pagal 7 straipsnį suteiktu laikotarpiu savanoriškai išvykti ir laikotarpiais, kuriais pagal 9 straipsnį buvo atidėtas išsiuntimas, kiek įmanoma būtų atsižvelgiama į šiuos principus:

<...>

b) teikiama neatidėliotina medicinos pagalba ir užtikrinamas būtinas ligos gydymas

<...>“

Belgijos teisė

18 Pagrindinėje byloje taikytinos redakcijos 1980 m. gruodžio 15 d. Įstatymas dėl užsieniečių atvykimo į šalies teritoriją, gyvenimo, įsikūrimo joje ir jų išsiuntimo iš šalies (toliau - 1980 m. gruodžio 1 d. įstatymas) 9ter straipsnio 1 dalyje skelbiama:

„Belgijoje gyvenantis užsienietis, įrodęs savo tapatybę pagal šio straipsnio 2 dalį ir sergantis liga, kuri kelia realų pavojų jo gyvybei ar sveikatai arba realią grėsmę patirti nežmonišką ar žeminantį elgesį, kai jo kilmės šalyje ar šalyje, kurioje jis gyvena, nėra jokio tinkamo gydymo, gali ministrui ar jo įgaliotajam asmeniui pateikti prašymą leisti gyventi Belgijos Karalystėje.“

19 1980 m. gruodžio 15 d. Įstatymo 48/4 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Papildomos apsaugos statusas suteikiamas užsieniečiui, kuris negali būti laikomas pabėgėliu ir kuriam negali būti taikomas 9ter straipsnis, taip pat dėl kurio yra rimtų priežasčių manyti, kad išsiuntus jį į kilmės šalį ar asmens be pilietybės atveju – į šalį, kurioje jis paprastai gyveno, jam kiltų reali grėsmė patirti 2 dalyje nurodytą didelę žalą ir kuris dėl šios grėsmės negali pasinaudoti šios šalies apsauga, jeigu jam netaikomos 55/4 straipsnyje nustatytos išimtys.

2. Didelė žala yra:

a) mirties bausmė ar jos vykdymas; arba

b) prašytojo kankinimas, nežmoniškas ar žeminantis elgesys arba baudimas kilmės šalyje; arba

c) rimta ir asmeninė grėsmė civilio gyvybei ar asmeniui dėl nesirenkamojo smurto tarptautinio ar vidaus ginkluoto konflikto metu.“

20 1980 m. gruodžio 15 d. įstatymo 39/82, 39/84 ir 39/85 straipsniuose numatytos įvairios procedūros dėl administracinių sprendimų dėl užsieniečių gyvenimo šalyje ir išsiuntimo iš jos sustabdymo.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

21 2009 m. balandžio 15 d. M. Abdida, remdamasis 1980 m. gruodžio 15 d. įstatymo 9ter straipsniu, pateikė prašymą leisti gyventi šalyje dėl sveikatos priežasčių; jis nurodė, kad serga ypač sunkia liga.

22 2009 m. gruodžio 4 d. šis prašymas pripažintas priimtiniu, todėl M. Abdida iš CPAS gavo socialinę paramą.

- 23 2011 m. birželio 6 d. sprendimu M. Abdida pateiktas prašymas leisti gyventi šalyje buvo atmestas, grindžiant tuo, kad jo kilmės šalyje yra sveikatos priežiūros infrastruktūra, sudaranti galimybes gydyti ligonius, sergančius tokia liga kaip jo. Šis sprendimas M. Abdida buvo įteiktas kartu su nurodymu išvykti iš Belgijos teritorijos, t. y. 2011 m. birželio 29 d.
- 24 2011 m. liepos 7 d. M. Abdida sprendimą atsisakyti leisti gyventi šalyje apskundė Užsieniečių ginčų taryboje.
- 25 2011 m. liepos 13 d. CPAS priėmė sprendimą nutraukti socialinę paramą ir atsisakė teikti neatidėliotiną medicinos pagalbą. 2011 m. liepos 27 d. CPAS persvarstė šį sprendimą ir skyrė neatidėliotiną pagalbą.
- 26 2011 m. rugpjūčio 5 d. M. Abdida dėl CPAS sprendimo nutraukti socialinę paramą pareiškė ieškinį *Tribunal du travail de Nivelles* (Nivelio darbo ginčų teismas).
- 27 2011 m. rugsėjo 9 d. sprendimu šis teismas pripažino ieškinį priimtiniu ir priteisė iš CPAS sumokėti M. Abdida vienišam asmeniui mokamoms integracijos pajamoms lygiavertę socialinę paramą, visų pirma manydamas, kad teisė į tokią paramą yra būtina veiksmingo teisės pateikti skundą įgyvendinimo sąlyga, todėl M. Abdida gaunama socialinė pagalba turi būti išlaikyta, kol bus išnagrinėtas ieškinys, kuriuo apskūstas jam skirtas sprendimas atsisakyti leisti gyventi šalyje.
- 28 2011 m. spalio 7 d. CPAS dėl šio sprendimo pateikė apeliacinį skundą *Cour du travail de Bruxelles* (Brukselio darbo ginčų teismas).
- 29 Šis teismas konstatuoja, kad pagal reikšmingas nacionalinės teisės nuostatas M. Abdida neturi galimybės pasinaudoti teismine teisių gynimo priemone, kuri sustabdytų sprendimo atsisakyti leisti gyventi šalyje vykdymą, ir kad laukdamas, kol bus išnagrinėtas šis skundas, jis neturi teisės į kokią nors kitą socialinę pagalbą nei neatidėliotina medicininė pagalba.
- 30 Šiomis aplinkybėmis *Cour du travail de Bruxelles* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar direktyvos [2004/83, 2005/85 ir 2003/9] turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas valstybė narė, kuri numato, kad užsienietis, „sergantis liga, kuri kelia realų pavojų jo gyvybei ar sveikatai arba realią grėsmę patirti nežmonišką ar žeminantį elgesį, kai jo kilmės šalyje nėra jokio tinkamo gydymo“, turi teisę į papildomą apsaugą, kaip tai suprantama pagal Direktyvos [2004/83] 15 straipsnio [b punktą], yra įpareigojama:
- numatyti galimybę dėl administracinio sprendimo, kuriuo atsisakoma leisti gyventi šalyje ir (arba) suteikti papildomą apsaugą ir įpareigojama išvykti iš šalies teritorijos, pasinaudoti stabdomąjį poveikį turinčia teisių gynimo priemone,
  - užtikrinti, kad pagal jos socialinės paramos ar priėmimo sistemas bus tenkinami kiti nei su sveikata susiję būtinausi pareiškėjo poreikiai, kol bus išnagrinėtas dėl šio administracinio sprendimo pateiktas skundas?
2. Jei į pirmąjį klausimą reikėtų atsakyti neigiamai, ar pagal <...> Chartiją, konkrečiai kalbant, jos 1–3 straipsnius <...>, 4 straipsnį <...>, 19 straipsnio 2 dalį <...> 20 ir 21 straipsnius <...> ir (arba) jos 47 straipsnį <...>, direktyvas [2004/83, 2005/85 ir 2003/9] į vidaus teisę perkeltanti valstybė narė įpareigojama numatyti galimybę pasinaudoti stabdomąjį poveikį turinčia teisių gynimo priemone ir užtikrinti pirmajame klausime nurodytus būtinausius poreikius?“

Dėl prejudicinių klausimų

- 31 Savo prejudiciniais klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės teiraujasi, ar direktyvas 2003/9, 2004/83 ir 2005/85, prireikus siejamas su Chartijos 1–4 straipsniais, 19 straipsnio 2 dalimi, 20, 21 ir 47 straipsniais, reikia aiškinti taip, kad valstybė narė, kurios kompetentingos valdžios institucijos priėmė sprendimą, kuriuo atmetamas trečiosios šalies piliečio prašymas leisti gyventi šioje valstybėje narėje vadovaujantis nacionalinės teisės aktais, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kuriuos numatyta leisti gyventi toje valstybėje narėje užsieniečiui, sergančiam liga, keliančia realų pavojų jo gyvybei ar sveikatai arba realią grėsmę patirti nežmonišką ar žeminantį elgesį, kai šio užsieniečio kilmės šalyje ar trečiojoje šalyje, kurioje jis anksčiau gyveno, nėra jokio tinkamo gydymo, ir tas užsienietis įpareigojamas išvykti iš minėtos valstybės narės teritorijos, turi numatyti galimybę dėl šio sprendimo pasinaudoti stabdomąjį poveikį turinčia teisių gynimo priemone ir užtikrinti, kad bus tenkinami šio trečiosios šalies piliečio poreikiai, kol bus išnagrinėtas dėl minėto sprendimo pateiktas skundas.
- 32 Visų pirma svarbu konstatuoti, jog iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šie klausimai pagrįsti prielaida, jog pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamus nacionalinės teisės aktus pateikti prašymai yra tarptautinės apsaugos prašymai, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2004/83, todėl jie patenka į šios direktyvos taikymo sritį.
- 33 Tačiau, kaip matyti iš Sprendimo *M'Bodj* (C-542/13, EU:C:2014:2452), 27, 41, 45 ir 46 punktų, Direktyvos 2004/83 2 straipsnio c ir e punktus, 3 ir 15 straipsnius reikia aiškinti taip, kad pagal šiuos nacionalinės teisės aktus pateikti prašymai nėra tarptautinės apsaugos prašymai, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio g punktą. Tai reiškia, kad atvejais, kai trečiosios šalies pilietis pateikia tokią prašymą, nepatenka į minėtos direktyvos taikymo sritį, kaip ji apibrėžta jo 1 straipsnyje.
- 34 Kalbant apie Direktyvą 2005/85, reikia pažymėti, kad iš jos 3 straipsnio matyti, jog ji taikoma prieglobsčio prašymams, bet taip pat prašymams suteikti papildomą apsaugą, jeigu valstybė narė nustato vieną procedūrą, per kurią prašymas nagrinėjamas atsižvelgiant į abi tarptautinės apsaugos formas (Sprendimo *M.*, C-277/11, EU:C:2012:744, 79 punktą ir Sprendimo *N.*, C-604/12, EU:C:2014:302, 39 punktą), ir kad valstybės narės gali nuspręsti ją taikyti ir prašymams dėl kitokios tarptautinės apsaugos formos.
- 35 Akivaizdu, kad pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamus nacionalinės teisės aktus pateikti prašymai nėra tarptautinės apsaugos prašymai.
- 36 Direktyva 2003/9 taip pat netaikytina esant tokiai situacijai, kaip antai nagrinėjamai pagrindinėje byloje, nes, viena vertus, jos 3 straipsnio 1 ir 4 dalyse numatyta, jog ji taikytina tik prieglobsčio prašymams, ir kartu patikslinama, kad valstybės narės gali nuspręsti šią direktyvą taikyti nagrinėdamos prašymus dėl kitos apsaugos formos; kita vertus, iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos nematyti, kad Belgijos Karalystė nusprendė taikyti minėtą direktyvą pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamus nacionalinės teisės aktus pateiktiems prašymams.
- 37 Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, vykdant SESV 267 straipsnyje įtvirtintą nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo procedūrą, pastarasis teismas nacionaliniam teismui turi pateikti naudingą atsakymą, kuris jam leistų išspręsti nagrinėjamą bylą. Vadinasi, net jei formaliai žiūrint prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas rėmėsi tik direktyvomis 2003/9, 2004/83 ir 2005/85, ši aplinkybė netrukdo Teisingumo Teismui pateikti jam visapusišką Sąjungos teisės išaiškinimą, kuris gali būti naudingas sprendimui jo nagrinėjamoje byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar šis teismas apie tai užsiminė savo pateiktuose klausimuose. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į bylos dalyką, turi iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos, ypač iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies, atrinkti aiškintinus teisės klausimus (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Fuß*, C-243/09, EU:C:2010:609, 39 ir 40 punktus; taip pat Sprendimo *Hadj Ahmed*, C-45/12, EU:C:2013:390, 42 punktą).

- 38 Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas uždavė klausimus, susijusius su tuo, kas turi būti būdinga galimai teisių gynimo priemonei, pateiktai dėl sprendimo, kuriuo M. Abdida įpareigojamas išvykti iš Belgijos teritorijos, nes neteisėtai gyvena Belgijoje, ir su garantijomis, kurios turėtų būti suteiktos M. Abdida, kol bus išnagrinėtas jo dėl šio sprendimo pateiktas skundas.
- 39 Aišku, kad minėtas sprendimas yra administracinis aktas, kuriuo trečiosios šalies piliečio gyvenimas šalyje pripažįstamas neteisėtu ir nurodoma prievolė grįžti. Taigi, jis turi būti laikomas „sprendimu grąžinti“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2008/115 3 straipsnio 4 punktą.
- 40 Šios direktyvos 13 ir 14 straipsniuose numatytos taisyklės dėl teisių gynimo priemonių siekiant apskūsti ar persvarstyti sprendimus, susijusius su grąžinimu, ir trečiųjų šalių piliečiams, dėl kurių buvo priimtas toks sprendimas, suteikiamų garantijų, kol jie bus grąžinti.
- 41 Todėl reikia nustatyti, ar minėti straipsniai aiškintini taip, kad jais draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos neturi stabdomojo poveikio skundas, pateiktas dėl sprendimo grąžinti, kaip antai nagrinėjamo pagrindinėje byloje, ir nenumatoma užtikrinti atitinkamo trečiosios šalies piliečio būtiniausių poreikių, kol bus išnagrinėtas dėl šio sprendimo paduotas skundas.
- 42 Šiuo klausimu pabrėžtina, kad Direktyvos 2008/115 nuostatas reikia aiškinti, kaip tai primenama jos 2 konstatuojamojoje dalyje, visiškai gerbiant atitinkamų asmenų pagrindines teises ir orumą.
- 43 Kalbant, pirma, apie tai, kas būdinga teisių gynimo priemonei, kuria turi būti galima pasinaudoti dėl sprendimo grąžinti, kaip antai nagrinėjamo pagrindinėje byloje, iš Direktyvos 2008/115 13 straipsnio 1 dalies, siejamos su šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalimi, matyti, kad trečiosios šalies pilietis turi turėti veiksmingas teisių gynimo priemones, kad galėtų apskūsti dėl jo priimtą sprendimą grąžinti.
- 44 Šios direktyvos 13 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad ši skundą nagrinėti kompetenciją turintis teismas ar institucija gali laikinai sustabdyti skundžiamo sprendimo grąžinti vykdymą, išskyrus atvejus, kai laikinas sustabdymas jau taikomas pagal nacionalinės teisės aktus. Remiantis tuo darytina išvada, jog minėta direktyva neįpareigoja, kad jos 13 straipsnio 1 dalyje numatyta teisių gynimo priemonė būtų būtinai turėtų stabdomąjį poveikį.
- 45 Vis dėlto nustatant, kas turi būti būdinga šiai teisių gynimo priemonei, reikia atsižvelgti į Chartijos 47 straipsnį, kuriuo patvirtinamas veiksmingos teisminės gynybos principas (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Unibet*, C-432/05, EU:C:2007:163, 37 punktą ir Sprendimo *Agrokonsulting-04*, C-93/12, EU:C:2013:432, 59 punktą) ir pagal kurį kiekvienas asmuo, kurio teisės ir laisvės, garantuojamos Sąjungos teisės, yra pažeistos, turi teisę į veiksmingą jų gynybą teisme šiame straipsnyje nustatytomis sąlygomis.
- 46 Šiuo atžvilgiu reikia pažymėti, kad Chartijos 19 straipsnio 2 dalyje konkrečiai nurodyta, kad niekas negali būti perkeltas, išsiųstas ar išduotas į valstybę, kurioje gali patirti nežmonišką ar žeminantį elgesį.
- 47 Iš Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos, į kurią, siekiant išaiškinti Chartijos 19 straipsnio 2 dalį, reikia atsižvelgti pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį, matyti, kad nors kitos valstybės piliečiai, dėl kurių priimtas sprendimas išsiųsti, iš principo negali remtis teise likti valstybės teritorijoje tam, kad galėtų toliau naudotis šios valstybės teikiamomis socialine, medicinine ar kita parama ir paslaugomis, sprendimas sunkia fizine ar psichine liga sergantį užsienietį išsiųsti į šalį, kurioje yra mažiau šios ligos gydymo galimybių nei minėtoje valstybėje, gali kelti klausimą, ar nepažeistas EŽTK 3 straipsnis, tik ypač išskirtiniais atvejais, kai egzistuoja privalomosios humanitarinės priežastys neišsiųsti asmens (žr., be kita ko, 2008 m. gegužės 27 d. EŽTT sprendimo *N. / Jungtinė Karalystė*, 42 punktą).

- 48 Ypač išskirtiniais atvejais, kai išsiuntus sunkia liga sergantį trečiosios šalies pilietį į šalį, kurioje nėra tinkamo gydymo, būtų pažeistas draudimo išsiųsti arba grąžinti užsieniečių principas, valstybės narės pagal Direktyvos 2008/115 5 straipsnį, siejamą su Chartijos 19 straipsnio 2 dalimi, negali vykdyti šio išsiuntimo.
- 49 Todėl sprendimas grąžinti, kuris reiškia, kad sunkia liga sergantis trečiosios šalies pilietis bus išsiųstas į šalį, kurioje nėra tinkamo gydymo, tam tikrais atvejais gali pažeisti Direktyvos 2008/115 5 straipsnį.
- 50 Šiems ypač išskirtiniams atvejams būdinga, kad trečiosios šalies piliečio išsiuntimas į šalį, kur egzistuoja rimta grėsmė jam patirti nežmonišką ar žeminantį elgesį, gali lemti ypač didelę ir nepataisomą žalą. Tokiomis sąlygomis siekiant, kad būtų veiksminga teisių gynimo priemonė dėl sprendimo grąžinti, kurį įvykdžius atitinkamam trečiosios šalies piliečiui gali kilti rimta grėsmė, kad smarkiai ir nepataisomai pablogės jo sveikatos būklė, būtina, kad toks trečiosios šalies pilietis galėtų pasinaudoti teisių gynimo priemone, kuri turėtų stabdomąjį poveikį siekiant užtikrinti, kad sprendimas grąžinti nebūtų įvykdytas anksčiau, nei kompetentinga institucija išnagrinės kaltinimą dėl Direktyvos 2008/115 5 straipsnio, siejamo su Chartijos 19 straipsnio 2 dalimi, pažeidimo.
- 51 Ši aiškinimą patvirtina su Chartijos 47 straipsniu susiję paaiškinimai, pagal kuriuos šio straipsnio pirma pastraipa yra pagrįsta EŽTK 13 straipsniu (Sprendimo *Réexamen Arango Jaramillo ir kt.* / EIB, C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, 42 punktą).
- 52 Europos Žmogaus Teisių Teismas nusprendė, kad valstybei nutarus grąžinti užsieniečių į šalį, kur, yra rimtų priežasčių manyti, jam kils reali grėsmė patirti EŽTK 3 straipsnyje draudžiamą elgesį, siekiant užtikrinti, kad EŽTK 13 straipsnyje numatyta teisių gynimo priemonė, kuria pasinaudojama, būtų veiksminga, reikia, kad suinteresuotieji asmenys turėtų teisę į teisių gynimo priemonę, turinčią stabdomąjį poveikį, kurią taikant leidžiama juos išsiųsti, vykdyti poveikį (žr., be kita ko, 2007 m. balandžio 26 d. EŽTT sprendimo *Gebremedhin / Prancūzija*, 67 punktą ir 2012 m. vasario 23 d. Sprendimo *Hirsi Jamaa ir kt. / Italija*, 200 punktą).
- 53 Iš to, kas pasakyta, išplaukia, kad Direktyvos 2008/115 5 ir 13 straipsnius, siejamus su Chartijos 19 straipsnio 2 dalimi ir 47 straipsniu, reikia aiškinti taip, kad jais draudžiami nacionalinės teisės aktai, nenumatantys stabdomąjį poveikį turinčios teisių gynimo priemonės, kuria galima pasinaudoti prieš sprendimą grąžinti, kurį įvykdžius atitinkamam trečiosios šalies piliečiui gali kilti rimta grėsmė, kad smarkiai ir nepataisomai pablogės jo sveikatos būklė.
- 54 Antra, dėl būtinausių trečiosios šalies piliečio, kurio padėtis tokia, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, poreikių užtikrinimo pažymėtina, kad nors iš Direktyvos 2008/115 12 konstatuojamosios dalies matyti, kad neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių, kurių dar negalima išsiųsti, būtinausių poreikių tenkinimo sąlygos turėtų būti apibrėžtos pagal nacionalinės teisės aktus, vis dėlto šie teisės aktai turi atitikti iš direktyvos kylančias pareigas.
- 55 Minėtos direktyvos 14 straipsnyje numatytos tam tikros garantijos, kol laukiama grąžinimo, be kita ko, laikotarpiams, kuriais pagal tos pačios direktyvos 9 straipsnį buvo atidėtas išsiuntimas.
- 56 Direktyvos 2008/115 9 straipsnio 1 dalies b punkte nustatyta, kad valstybės narės atideda išsiuntimą tol, kol galioja pagal šios direktyvos 13 straipsnio 2 dalį suteikto sustabdymo pasekmės.
- 57 Taigi, iš Direktyvos 2008/115 bendros struktūros, į kurią reikia atsižvelgti aiškinant jos nuostatas, matyti (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Abdullahi*, C-394/12, EU:C:2013:813, 51 punktą), kad šios direktyvos 9 straipsnio 1 dalies b punktas turi apimti visus atvejus, kuriais valstybė narė privalo sustabdyti sprendimo grąžinti vykdymą, jeigu šis sprendimas buvo apskūstas.

- 58 Iš to, kas išdėstyta, darytina išvada, kad valstybės narės privalo sunkia liga sergančiam trečiosios šalies piliečiui, apskundusiam sprendimą grąžinti, kurį įvykdžius gali kilti rimta grėsmė, kad smarkiai ir nepataisomai pablogės jo sveikatos būklė, užtikrinti šios direktyvos 14 straipsnyje įtvirtintas garantijas laukiant išsiuntimo.
- 59 Konkrečiai kalbant, tokiu atveju, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, atitinkama valstybė narė pagal minėtos direktyvos 14 straipsnio 1 dalies b punktą privalo kiek įmanoma užtikrinti būtiniausius sunkia liga sergančio trečiosios šalies piliečio poreikius, jeigu jis pats neturi lėšų jiems tenkinti.
- 60 Iš tiesų esant tokiai situacijai nebūtų realiai užtikrinta neatidėliotina medicinos pagalba ir būtinas ligų gydymas, kaip numatyta Direktyvos 2008/115 14 straipsnio 1 dalies b punkte, jeigu kartu nebūtų užtikrinti būtiniausi atitinkamo trečiosios šalies piliečio poreikiai.
- 61 Vis dėlto reikia pažymėti, kad valstybės narės turi nustatyti, kaip turi būti užtikrinti šie būtiniausi atitinkamo trečiosios šalies piliečio poreikiai.
- 62 Remiantis tuo darytina išvada, kad Direktyvos 2008/115 14 straipsnio 1 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad pagal jį draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose nenumatyta, kad kiek įmanoma bus užtikrinti būtiniausi sunkia liga sergančio trečiosios šalies piliečio poreikiai ir kad jis iš tikrųjų gaus neatidėliotiną medicininę pagalbą ir būtiną gydymą laikotarpiu, per kurį atitinkama valstybė narė privalo atidėti šio trečiosios šalies piliečio išsiuntimą, jam pasinaudojus teisių gynimo priemone dėl jo atžvilgiu priimto sprendimo grąžinti.
- 63 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pateiktus klausimus reikia atsakyti taip: Direktyvos 2008/115 5 ir 13 straipsnius, siejamus su Chartijos 19 straipsnio 2 dalimi ir 47 straipsniu, taip pat šios direktyvos 14 straipsnio 1 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad jais draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos:
- neturi stabdomojo poveikio skundas, pateiktas dėl sprendimo, kuriuo sunkiai sergančiam trečiosios šalies piliečiui nurodoma išvykti iš valstybės narės teritorijos, kai įvykdžius šį sprendimą šiam trečiosios šalies piliečiui gali kilti rimta grėsmė, kad smarkiai ir nepataisomai pablogės jo sveikatos būklė, ir
  - nenumatyta, kad kiek įmanoma bus užtikrinti būtiniausi to trečiosios šalies piliečio poreikiai siekiant garantuoti, kad jis iš tikrųjų gaus neatidėliotiną medicininę pagalbą ir būtiną gydymą laikotarpiu, per kurį ši valstybė narė privalo atidėti šio trečiosios šalies piliečio išsiuntimą, jam pateikus tokį skundą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 64 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių gražinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse 5 ir 13 straipsnius, siejamus su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 19 straipsnio 2 dalimi ir 47 straipsniu, taip pat šios direktyvos 14 straipsnio 1 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad jais draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos:

- neturi stabdomojo poveikio skundas, pateiktas dėl sprendimo, kuriuo sunkiai sergančiam trečiosios šalies piliečiui nurodoma išvykti iš valstybės narės teritorijos, kai įvykdžius šį sprendimą šiam trečiosios šalies piliečiui gali kilti rimta grėsmė, kad smarkiai ir nepataisomai pablogės jo sveikatos būklė, ir
- nenumatyta, kad kiek įmanoma bus užtikrinti būtiniausi to trečiosios šalies piliečio poreikiai siekiant garantuoti, kad jis iš tikrųjų gaus neatidėliotiną medicininę pagalbą ir būtiną gydymą laikotarpiu, per kurį ši valstybė narė privalo atidėti šio trečiosios šalies piliečio išsiuntimą, jam pateikus tokį skundą.

Parašai.